

Andrius NARBKOVAS
Justė MILUŠAUSKIENĖ

Vytauto Didžiojo universitetas

Visuomenės komunikavimo sampratos pateikimo skirtumai ir pagrindiniai elementai Katalikų Bažnyčios dokumentuose *Inter mirifica, Communio et progressio* ir *Aetatis novae*

Straipsnyje tyrinėjama visuomenės komunikavimo samprata ir jos pateikimo skirtumai Katalikų Bažnyčios dokumentuose *Inter mirifica, Communio et progressio* ir *Aetatis novae*. Tyrimo rezultatai pagrindžia hipotezę, kad nagrinėjami dokumentai kaip visuma atskleidžia visuomenės komunikavimo sampratą, bet atskiruose dokumentuose ji pristatoma pabrėžiant skirtingus aspektus, todėl iki galo neišryškina visuomenės komunikavimo doktrininės prasmės ir svarbos Bažnyčios misijoje. Tam būtinas visuomenės komunikavimo teologijos nuoseklus plėtojimas.

The article analyses the conception of social communication and its differences in the Catholic Church's documents *Inter Mirifica, Communio et Progressio* and *Aetatis Novae*. The results of the research validate the hypothesis that analysed documents as a whole reveal the conception of social communication, but in separate documents it is provided emphasizing different aspects; therefore, it does not precisely identify the meaning of social communication, its importance in the Church's mission and needs further explicit development of the theology of social communication.

Ivadas

Vatikano II Susirinkimo dekretu dėl visuomenės komunikavimo priemonių *Inter mirifica* ir pastoracine instrukcija *Communio et progressio* Katalikų Bažnyčia pirmą kartą Bažnyčios istorijoje nubrėžė oficialaus mokymo apie visuomenės komunikavimą gaires ir pirmą kartą parodė siekį suformuluoti savitą visuomenės komunikavimo teoriją. Sąvoka „visuomenės komunikavimas“ buvo priimta ir pristatyta kaip Katalikų Bažnyčios teologinės kalbos techninis terminas. Paradoksalu, bet nors minėtuose ir kituose Katalikų Bažnyčios

oficialiuose dokumentuose palyginti gausiai aprašoma visuomenės komunikavimo būtinybė, detaliam nurodomi konkretūs veiksmai, kurių derėtų imtis, kad ši tarnystė būtų vaisingai vykdoma Bažnyčioje, dokumentuose stokojama tikslaus visuomenės komunikavimo sąvokos apibrėžimo. Katalikų Bažnyčios dokumentuose dažniau kalbama apie visuomenės komunikavimo priemones ir tik šiame kontekste kartais užsimenama apie patį komunikavimą, kaip žmogiškąjį dialogą ir esminę Bažnyčios veiklą. Pati visuomenės komunikavimo samprata nėra išsamiai suformuluota. Iš to kyla visuomenės komunikavimo kaip esminės Bažnyčios veiklos nesupratimas ir jo sampratos susiaurinimas iki naudojimosi visuomenės komunikavimo priemonėmis kaip instrumentais Evangelijai skelbti ir komunikuoti Bažnyčios viduje. Šis trūkumas iš dalies lemia ir tai, jog Katalikų Bažnyčioje menkai įgyvendintos tokios Bažnyčios dokumentų praktinės gairės kaip „Būsimųjų kunigų ugdymo visuomenės komunikavimo priemonių srityje vadovo“ nuorodos ir *Aetatis novae* pastoracinis komunikavimo planas, o internetinė komunikacija, nepaisant įvairių egzistuojančių iniciatyvų, vis dar yra iššūkis, o ne įprastas, kultūriškai artimas ir savaime suprantamas įrankis, kuriantis bažnytinę bendrystę. Suvokdamas visuomenės komunikavimo svarbą, vienoje iš pirmųjų savo kalbų teologines komunikavimo perspektyvas ir sąsają su Bažnyčios misija aptarė ir popiežius Pranciškus, sakydamas susirinkusiems žurnalistams: „Esame labai artimi, nes Bažnyčia egzistuoja dėl to, kad perduotų suasmenintą Tiesą, Gėrį ir Grožį.“¹ Savo ruožtu popiežius Jonas Paulius II yra pabrėžęs, kad visuomenės komunikavimas yra ne tik naudojimas moderniosiomis komunikavimo priemonėmis, bet ir krikščioniškosios naujienos integravimas į šiuolaikinę kultūrą². Tam tikras fragmentiškumas kalbant apie visuomenės komunikavimą matomas ne tik popiežių kalbose. Atskiri Katalikų Bažnyčios dokumentai apie visuomenės komunikavimą taip pat nors ir papildo vienas kitą, tačiau akcentuoja skirtingus visuomenės komunikavimo sampratos aspektus.

Tyrimo tikslas – nustatyti, kaip skiriasi visuomenės komunikavimo samprata pagrindiniuose Katalikų Bažnyčios dokumentuose apie visuomenės komunikavimą, ir pateikti visuomenės komunikavimo sąvokos vartojimo šiuose dokumentuose apžvalgą.

Tyrimo objektas – Katalikų Bažnyčios dokumentai *Inter mirifica*, *Communio et progressio* ir *Aetatis novae* visuomenės komunikavimo sampratos pateikimo aspektu.

Tyrimo uždaviniai: 1) aptarti ir išanalizuoti svarbiausius Katalikų Bažnyčios dokumentus, kuriuose pristatoma visuomenės komunikavimo samprata; 2) palyginti dokumentus išryškinant jų skirtumus visuomenės komunikavimo sampratos aspektu; 3) remiantis Katalikų Bažnyčios dokumentais apie visuomenės komunikavimą atskleisti visuomenės komunikavimo sampratos esminius doktrininius elementus.

Tyrimo hipotezė: dokumentai kaip visuma atskleidžia visuomenės komunikavimo sampratą, bet dėl komunikavimo teologijos nepakankamo plėtojimo atskiruose dokumentuose ji pristatoma pabrėžiant skirtingus aspektus, todėl iki galo neišryškina visuomenės komunikavimo doktrininės prasmės ir svarbos Bažnyčios misijoje.

Tyrimo metodai: mokslinės literatūros teorinė analizė, dokumentų ir turinio analizė, lyginamoji analizė, apibendrinimas.

1. Katalikų Bažnyčios dokumentų *Inter mirifica*, *Communio et progressio* ir *Aetatis novae* lyginimas visuomenės komunikavimo sampratos aspektu

Vatikano II Susirinkimo metu Katalikų Bažnyčia į savo doktrininę kalbą oficialiai įtraukė techninį terminą „visuomenės komunikavimas“³ (*communicatio socialis*). Terminas pavartotas 1963 m. Vatikano II Susirinkimo dekretu dėl visuomenės komunikavimo priemonių *Inter mirifica*. Tai buvo neeilinis įvykis: „Pirmą kartą Bažnyčios istorijoje ekleumeninis susirinkimas aptarė visuomenės komunikavimo priemones ir išleido atitinkamą dokumentą. Susirinkimo dokumento vertė pranoko bet kokią individualų popiežiaus pasisakymą, tokį kaip enciklikos ar kalbos specialiomis progomis.“⁴ Šią ypatingą naują pradžią, nepaisant to, kad nuo pat pradžių krikščionybė yra komunikavimo priemonės – knygos – religija, žymėjo ir tai, kad Katalikų Bažnyčia pasiūlė ir visiškai naują terminą, skirtą komunikavimui nusakyti. Šį literatūroje apie komunikaciją neįprastą terminą Bažnyčia pristatė sąmoningai ir siekdama konkretaus tikslo – pabrėžti teologinę ir antropologinę komunikavimo reikšmę.

Katalikų Bažnyčia, kalbėdama apie komunikavimą, tokias sąvokas kaip „žiniasklaida“ „audiovizualinės priemonės“, „sklaidos medija“, „masinė komunikacija“ ir pan. laikė ir laiko nepakankamomis platesnėms ir turtingesnėms žodžio „komunikavimas“ prasmėms išreikšti. Visuomenės komunikavimas yra vadinamas „visuomenės“, nes tiesiogiai ar netiesiogiai vyksta visuomenėje, yra skirtas visuomenei ir pažymi visuomeninę komunikacijos prigimtį bei socialinę ir antropologinę jos reikšmę.⁵

Antrasis aspektas, susijęs su Katalikų Bažnyčios vartojamu terminu „visuomenės komunikavimas“, yra teologinis. Žodis „komunikacija“ kilęs iš lotyniško žodžio *communis*, kurio reikšmė yra „bendras“. Šis terminas turi ir dar vieną prasminį sluoksnį – siejasi su žodžiu *communio*, reiškiančiu komuniją arba bendrystę. Taigi pasirinkdama ir įtvirtindama terminą „visuomenės komunikavimas“ Katalikų Bažnyčia teigia, kad komunikacija privalo tarnauti bendruomenei ir ją formuoti⁶. Šiuo požiūriu, kalbant apie visuomenės komunikavimą, turima omenyje komunikacija, kurianti bendrystę ir bendruomenę.

Apimdama šias reikšmes visuomenės komunikavimo sąvoka tampa gana išsami, paliečianti ir visuomeninius, ir teologinius komunikacijos aspektus, įvairias komunikacijos priemones – ir moderniąsias, ir tradicines. Todėl galima teigti, kad Vatikano II Susirinkimas įtvirtino ne tik naują terminą, nusakantį komunikavimą⁷, bet ir naują doktrinę temą, leidžiančią kalbėti apie komunikavimo teologiją.

1.1. Dekreto dėl visuomenės komunikavimo priemonių *Inter mirifica* analizė visuomenės komunikavimo sampratos aspektu

Vatikano II Susirinkimo dokumentas – dekretas dėl visuomenės komunikavimo priemonių *Inter mirifica* – buvo pirmasis svarbus žingsnis šia linkme. Dokumentą paskelbė popiežius Paulius VI 1963 m. gruodžio 6 d., taigi palyginti ankstyvame Vatikano II Susirinkimo etape.

Dokumento pavadinimas ir pirmieji žodžiai *Inter mirifica* išvertus iš lotynų kalbos reiškia „tarp nuostabiausių“. Pirmasis dokumento skirsnis skelbia: „Tarp nuostabiausių technikos išradimų, kuriuos, ypač mūsų laikais, Dievo padedamas žmogaus genijus padarė kūrinijoje, Motina Bažnyčia itin rūpestingai priima ir stebi pirmiausia tuos, kurie labiau susiję su žmogaus dvasia ir kurie atvėrė naujus kelius nepaprastai lengvai perduoti bet kokias žinias, mintis bei nuostatas. Iš tų išradimų ypač išsiskiria tokios priemonės, kurios dėl pačios savo prigimties gali pasiekti ir paveikti ne tik atskirus žmones, bet išstis minias bei visą žmonių visuomenę, kaip antai spauda, kinas, radijas, televizija ir kitos, kurias galima vadinti visuomenės komunikavimo priemonėmis.“⁸ Taigi dekretu *Inter mirifica* kalbama ne apie visuomenės komunikavimą kaip tokį, o išskirtinai apie visuomenės komunikavimo priemones ir naudojimosi jomis problematiką. Atskiro termino „visuomenės komunikavimas“ *Inter mirifica* nepateikia, dokumentas prasideda skyreliu „Sąvoka“ ir aiškiai matyti, kad kalbama ne apie visuomenės komunikavimą kaip tokį, o apie technikos išradimus, priemones. Šis faktas rodo, kad Vatikano II Susirinkimo tėvai visuomenės komunikavimą vertino teigiamai, bet gana siaurai (tik kaip naudojamasi moderniosiomis technologinėmis komunikavimo priemonėmis) ir nepateikė visuomenės komunikavimo sąvokos atskiro apibrėžimo. Tačiau negalima nepaminėti, kad dekretu *Inter mirifica* vis dėlto egzistuoja tam tikra užuomina į komunikavimo teologiją – visuomenės komunikavimo priemonės dokumento pirmajame skirsnyje vadinamos „labiau susijusiomis su žmogaus dvasia“, bet kodėl visuomenės komunikavimo priemonės yra būtent tokios, neaiškinama.

Tam, kad būtų galima toliau gilintis į visuomenės komunikavimo sąvoką, vertėtų trumpai aptarti, kokios priežastys lėmė, kad „plačiai atvėręs Bažnyčios langus“, subūręs itin daug delegatų ir labiausiai ekumeninis atstovaujama tautų ir kultūrų požiūriu⁹, pirmą kartą Bažnyčios istorijoje atspindėtas laikraščiuose, žurnaluose, radijuje ir televizijoje Susirinkimas parengė istoriškai naują ir labai svarbų, išskirtinai teigiamą, bet turinio aspektu itin siaurą požiūrį išreiškiantį dokumentą apie visuomenės komunikavimo priemones. 1960 m. įkurtas Visuomenės komunikavimo priemonių sekretoriatas buvo vienas iš dešimties komisijų ir dviejų sekretoriatų, įsteigtų Vatikano II Susirinkimui organizuoti. Sekretoriatas parengė Susirinkimui keturiasdešimties puslapių dokumentą, kuris Susirinkimo metu labai sutrauktas – iš jo liko tik devyni puslapiai. Tačiau ir sutrumpintame dokumento variante išliko senosios versijos trūkumai: savime suprantami dalykai, moralizavimas ir menkas pasauliečiams teikiamas vaidmuo. Kai kurie vyskupai kritikavo dokumento projektą dėl to, kad jis yra neįkvepiantis, stokoja teologinių įžvalgų (pavyzdžiui, buvo priekaištaujama, kad nieko nepaminėta apie pasaulio vienybę, kurios nori Dievas ir kuri tapo įmanoma dėl komunikacinių technologijų), filosofinės refleksijos (neapžvelgta technologinių išteklių reikšmė žmogui dialogo idėjos požiūriu), sociologinio pagrindimo (tokių socialinių fenomenų kaip „propaganda“ arba ekonominių klausimų suvokimo analizės trūkumas). Trumpai tariant, dokumento *Inter mirifica* projektui buvo būdingas moralizavimas ir dinamiškų idėjų stoka¹⁰. Tačiau skubėta dekretą patvirtinti ir paskelbti. Visų pirma siekiant nuraminti priekaištaujančius, jog Susirinkimas daug kalba ir nesiima jokių veiksmų, nes buvo aišku, kad joks didysis

Susirinkimo dokumentų projektas, išskyrus konstituciją apie šventąją liturgiją, artimiausiu metu nebus parengtas¹¹. Nepaisant to, įsigilinę į klausimą Susirinkimo tėvai darė viską, kad Susirinkimas nepriimtų siūlomos dokumento apie visuomenės komunikavimą versijos. Devyniasdešimt vyskupų ir vienas vienuolijos vyresnysis pasirašė peticiją, kurioje suformulavo, kodėl *Inter mirifica* projektas neatitinka Susirinkimo dokumentui kelto standartų. Joje buvo teigiama, kad dokumente ignoruojamas faktas, jog bet kokia komunikacija kyla iš tiesos paieškų ir troškimo ją išreikšti. Antra, tekstas aprašo medijas kaip technines priemones, skirtas kreiptis į žmones, o ne kaip sudarančias sąlygas autentiškam bendravimui ir tikrai žmogiškam dialogui. Trečia, dokumente nepaminėtas tikrasis krikščioniškasis ir žmogiškasis ugdymas, kuris susijęs ne su abstrakčiu ir atstumą išlaikančiu žinojimu, bet su empatišku rūpinimusi kitų likimu. Ketvirta, katalikams pasauliečiams, net jei jie yra daug kompetentingesni šioje srityje nei dvasininkai, nesuteikiamas deramas ir savarankiškas vaidmuo. Galiausiai peticijoje buvo teigiama, kad dėl daugelio su medijomis susijusių problemų nuomonę turi išreikšti ne Susirinkimas, o vietinės vyskupų konferencijos¹². Nors protestuojantieji nepajėgė pasiekti, kad dokumentas Susirinkimo būtų atmetas ir persvarstytas iš naujo, galutiniai balsavimo už *Inter mirifica* rezultatai (*Inter mirifica* – daugiausia balsų „prieš“ sulaukęs Vatikano II Susirinkimo dokumentas¹³) ir pavėluoti bei negausūs plojimai juos paskelbus rodė, kad Susirinkimo tėvai nebuvo patenkinti galutine dokumento versija¹⁴. Didžiausias *Inter mirifica* trūkumas tas, kad jame neatsispindi įžvalgos apie Bažnyčios prigimtį ir jos santykį su pasauliu, t. y. įžvalgos, kurias suformulavo Vatikano II Susirinkimas. Todėl šiuo požiūriu dekretą *Inter mirifica* galima vadinti ikisusirinkiminiu dokumentu¹⁵. Kita vertus, Vatikano II Susirinkimas išnaudojo unikalią galimybę pademonstruoti Bažnyčios susidomėjimą visuomenės komunikavimo priemonėmis ir jos apsisprendimą naudoti jas pastoracijos tikslams. Negalima pamiršti, kad ir šiandien komunikavimo ekspertai sutinka, jog komunikacijos teorija vis dar tebėra nepakankamai išplėtotą, tad nenuostabu, kad Susirinkimo tėvai stokojo elementų, reikalingų išsamiai doktrininei komunikacijos sampratai suformuluoti. Pritaikant jėzuitų teologo Jameso Hanvey mintis visuomenės komunikavimo temai, Susirinkimo metu subrandinta svarbių įžvalgų, susijusių su visuomenės komunikavimo priemonių naudojimu, bet tam, kad tos įžvalgos būtų išplėtos ar nuodugnai įvertinta įžvalgų reikšmė, pritrūko visuomenės komunikavimo teologijos¹⁶. Dėl šių priežasčių galutinis Vatikano II Susirinkimo dekretas *Inter mirifica* tekstas nuvylė tuos, kurie tikėjosi iš jo gilesnių doktrininių minčių¹⁷, bet šis dokumentas paskatino tolesnę tokių įžvalgų plėtotę. Pastaroji atsispindės apžvelgiant kitus Katalikų Bažnyčios dokumentus, susijusius su visuomenės komunikavimu.

1.2. Pastoracinės instrukcijos *Communio et progressio* analizė visuomenės komunikavimo sampratos aspektu

Antrasis ne mažiau svarbus žingsnis plėtojant Katalikų Bažnyčios visuomenės komunikavimo doktriną buvo 1971 m. pasirodžiusi pastoracinė instrukcija *Communio et progressio*, dėl savo apimties ir detalumo dar vadinama krikščioniškojo komunikavimo „Magna

charta¹⁸. Visi kiti Katalikų Bažnyčios dokumentai, susiję su visuomenės komunikavimu, pagrįsti šiais pirmaisiais dviem kaip atskaitos tašku, nors ir pabrėžia savus aspektus. *Communio et progressio* pastoracinės įžvalgos grindžiamos dvejopu teoriniu pagrindu: doktrininiu krikščioniškojo požiūrio į visuomenės komunikavimą apmąstymu ir formalia komunikavimo vaidmens žmonių visuomenėje analize¹⁹. Galima teigti, kad *Communio et progressio* pristatoma naujovė, kurios nebuvo dokumente *Inter mirifica*, – visuomenės komunikavimo teologija. Skirtingai nei *Inter mirifica*, dokumente *Communio et progressio* jau minimos ne tik visuomenės komunikavimo priemonės, bet ir pats visuomenės komunikavimas, yra išplėtota doktrininė dalis apie visuomenės komunikavimą (dokumento 6–8 sk.). Šioje pastoracinės instrukcijos *Communio et progressio* dalyje tvirtinama, kad visuomenės komunikavimas kyla iš Švč. Trejybės paslapties: „Krikščioniškojo tikėjimo požiūriu žmonių vienybės ir bendrystės – bet kurio komunikavimo pagrindinio tikslo – pirmapradė versmė ir tartum pirmavaizdis yra amžinosios bendrystės Dieve tarp Tėvo, Sūnaus ir Šventosios Dvasios, gyvenančių vieną dieviškąjį gyvenimą, aukščiausiasis slėpinys.“²⁰ Taigi, pagal *Communio et progressio*, bet koks žmogiškasis komunikavimas kyla iš kūrinių ir būties šaltinio, iš dieviškosios Trejybės asmenų komunikavimo tarpusavyje, o tarpusavio ryšiai, jungiantys Tėvą, Sūnų ir Šventąją Dvasią, išsamiausiai atskleidžia, kas yra komunikavimas.

Teologinis požiūris į visuomenės komunikavimą instrukcijoje *Communio et progressio* taip pat grindžiamas ir Sukūrimo, Įsikūnijimo bei soteriologine doktrinomis²¹. Žmogaus, sukurto pagal Dievo paveikslą, komunikavimas vadinamas „dalyvavimu pasaulį sukūrusio bei palaikančio Dievo darbe ir jo tęsimu“²². Pasak dokumento, žmogus, dėl savo kaltės nusigręžęs nuo Kūrėjo, tampa nebepajėgus bendrauti ir šią komunikacinę galią jam vėl grąžina Dievas, tiesiogiai prabildamas į žmogų Žodžiu tapus Kūnu²³. Jėzus Kristus, kaip komunikavimo priemonė (tarpininkas) tarp Tėvo ir žmonijos, tapo broliškos žmonių vienybės pagrindu. Jėzus Kristus dokumente vadinamas Tobulu Komunikuotoju, nes įsikūnydamas Jis priėmė prigimtį ir bendravimo būdą tų, kuriems buvo skirta jo naujiena, įsteigdamas Eucharistiją dovanojo žmonijai tobuliausią bendrystės formą – Dievo ir žmonių bendrystės, o suteikęs žmogui savo Dvasią davė rinkimosi į viena ir vienybės principą. Tad *Communio et progressio* mokymo apie visuomenės komunikavimą modelis ir standartas yra Jėzaus Kristaus asmuo. Jo dėka atsiskleidžia, kad „Komunikavimas yra daugiau negu idėjų raiška ar jausmų rodymas; giliausiąja savo prigimtimi tai meilės kupinas savęs dovanojimas“²⁴. Taigi visuomenės komunikavimo teologinės įžvalgos dokumente *Communio et progressio* yra pagrįstos Švenčiausiosios Trejybės, Sukūrimo ir Įsikūnijimo doktrina.

Kristologinis požiūris padeda atskleisti ir visuomenės komunikavimo tikslą. *Communio et progressio* teigiama, kad visuomenės komunikavimo pirminis tikslas – žmonių visuomenės vienybė ir bendrystė²⁵, kylanti iš tarpusavio ryšių plėtros: „Visuomenės komunikavimas iš prigimties krypta į tai, kad žmonės, plėsdami tarpusavio ryšius, išsiugdę didesnę bendrystės jausmą.“²⁶ Dokumentas leidžia suprasti, kad šis visuomenės komunikavimo tikslas atitinka Dievo išganymo planą žmonijai, taigi visuomenės komunikavimas „padeda įgyvendinti dieviškąjį išganymo planą istorijoje“²⁷. Visuomenės

komunikavimas „lemia, kad visi žmonės visame pasaulyje ima dalytis vienas kito ir visos žmonijos rūpesčiais bei problemomis“²⁸, geriau vienas kitą supranta ir užjaučia, sėkmingiau kūrybiškai bendradarbiauja. Šie tikslai ne tik sutampa su Dievo tautos siekais visa suvienyti Kristuje, bet ir yra jų „dar labiau sutvirtinami bei patobulinami“²⁹. Dokumentas ne tik pabrėžia „iškilų visuomenės komunikavimo vaidmenį Dievo kuriamajame bei atperkamajame darbe, kurį žmogui reikia tęsti“³⁰, bet ir teigia, kad Bažnyčia, siekdama vaisingai vykdyti savo misiją, „stengiasi susieti tikėjimo principus su visuomenės komunikavimo esminiais dėsniais“³¹. Taigi *Communio et progressio* visuomenės komunikavimą susieja su misijiniu Bažnyčios pašaukimu.

Tęsiant visuomenės komunikavimo tikslo formulavimą *Communio et progressio* teigiama, kad visuomenės komunikavimas ir jo priemonės siekia „atskleisti žmonių visuomenės problemas bei lūkesčius, kuo skubiau į tai atsiliepti“³², „visais požiūriais skatinti žmogiškąją pažangą, vis labiau žmones suartinti ir juos tikrai suvienyti“³³, skatinti žmones visame pasaulyje „dalytis vienas kito ir visos žmonijos rūpesčiais bei problemomis“³⁴. Toks visuomenės komunikavimo tikslo formulavimas į pilną nukreiptame šiuolaikinių masinės komunikacijos priemonių kontekste gali pasirodyti naivokas, bet šis požiūris kyla iš to, kad dokumente neigiamos tendencijos, susijusios su visuomenės komunikavimo priemonių taikymu, kildinamos ne iš pačių komunikavimo priemonių prigimties: „Kiek dėl tokio nuosmukio kaltos jos pačios, yra diskutuotina“³⁵, „tokios blogio apraiškos verčia krikščionį daryti išvadą apie būtinybę išgelbėti bei išlaisvinti žmogų iš nuodėmės, įėjusios į žmonijos istoriją per pirmąją nuopuolį“³⁶. Taigi *Communio et progressio* visuomenei komunikuojant išskylančias blygybes ir trūkumus priskiria ne medijų prigimčiai, bet į nuodėmę linkusiai puolusio žmogaus prigimčiai.

Pasak dokumento, žmogiškoji komunikacija ir dialogas skatina bei stiprina ir pačios Bažnyčios vidinius bendruomeninius ryšius: „Jei Bažnyčia nori būti gyva ir deramai vykdyti savo užduotis, tai tarp bet kurio lygmens bažnytinės valdžios, katalikiškųjų institucijų ir visų tikinčiųjų turi būti nuolatinis, abipusiškas ir visą pasaulį aprėpiantis informacijos bei nuomonių srautas.“³⁷ Galima teigti, kad dėl elektroninių priemonių visas pasaulis jau yra viena didelė bendruomenė. Šiuo požiūriu Katalikų Bažnyčia, kaip vienas Kūnas, gauna didžiulę naudą iš komunikacinio intymumo, kurį suteikia moderniosios komunikacijos technologijos³⁸.

Kalbant apie visuomenės komunikavimo sampratą svarbu paminėti ir tai, kad *Communio et progressio*, kaip Bažnyčios mokymo apie visuomenės komunikavimą pagrindinis dokumentas, vertina visuomenės komunikavimą įvairiais aspektais ir griežtai neatskiria krikščioniškojo bei pasaulietinio komunikavimo. Nors visuomenės komunikavimo priemonių situacija nuo Vatikano II Susirinkimo laikų pasikeitė radikalai, o naujos technologinės galimybės ir iššūkiai reikalauja naujo atsako iš šiandienės Bažnyčios, instrukcijoje *Communio et progressio* įtvirtintas pamatinis doktrininis Bažnyčios požiūris į visuomenės komunikavimą, padėti jo teologiniai pagrindai ir atskleista, kad pagal krikščioniškąjį supratimą visuomenės komunikavimas nėra nei vien tik tam tikrų instrumentų bei technologijų naudojimas, nei paprastas siekis padaryti poveikį ar paveikti auditoriją³⁹, bet iš esmės susijęs su trejybine Paslaptimi ir tikrąja Bažnyčios misija.

1.3. Pastoracinės instrukcijos *Aetatis novae* analizė visuomenės komunikavimo sampratos aspektu

1992 m. pasirodė dar viena pastoracinė instrukcija visuomenės komunikavimo tema – *Aetatis novae*. Dokumentas pakartoja daugelį svarbiausių *Inter mirifica* ir *Communio et progressio* teiginių ir ragina Katalikų Bažnyčios hierarchus pritaikyti Vatikano II Susirinkimo ir po jo paskelbtus dokumentus „dabartinei tikrovei“⁴⁰.

Lyginant su dviem prieš tai aptartais dokumentais, *Aetatis novae* yra siauresnis dviem aspektais: pirma, jis adresuojamas jau nebe visiems geros valios žmonėms, o Bažnyčios hierarchams ir bažnytiniam komunikuojamam; antra, dokumentas pakankamai nepagrindžia savo reikalavimų ir neaprašo pasikeitusio socialinio komunikavimo konteksto, kuriuo yra pagrįstos dokumento rekomendacijos⁴¹. *Aetatis novae* pristato ir vieną visiškai naują dalyką – primygtinį reikalavimą kiekvienai vyskupijai ar regionui sukurti savo pastoracinę visuomenės komunikavimo planą. Skirtingai nei *Communio et progressio*, *Aetatis novae* neturi specialaus popiežiaus patvirtinimo, nes šis dokumentas nėra popiežiškoji instrukcija. Taip pat *Aetatis novae* nėra taip detalai parengtas kaip *Communio et progressio*. Iš tikrųjų daugelis *Aetatis novae* minimų dalykų atrodo kaip anksčiau išleistų dokumentų pakartojimas arba yra jų citatos⁴².

Ankstesni Bažnyčios dokumentai apie visuomenės komunikavimą daugiau orientuojasi į masinės komunikacijos priemones. Instrukcijoje *Aetatis novae* užimama kita pozicija ir tvirtinama, kad masinis komunikavimas jokiū būdu neatima ir nesumenkina kitų komunikavimo būdų. Dokumentas ragina Bažnyčios hierarchus imtis priemonių liaudiškiems komunikavimo būdams ir kitoms tradicinėms raiškos formoms išsaugoti bei skatinti ir pripažįsta, kad kai kuriose visuomenėse skelbiant Evangeliją šie būdai gali būti veiksmingesni nei naujosios medijos⁴³. Iš visų katalikiškojo Magisteriumo dokumentų tik instrukcijoje *Communio et progressio* paminėti tradiciniai tautiniai menai, kuriuos skatinama išsaugoti ir skleisti moderniosiomis komunikavimo priemonėmis⁴⁴. Taigi šiuo požiūriu *Aetatis novae* neabejotinai žengia pirmyn.

Reikia paminėti dar vieną išskirtinai naują dalyką, apie kurį kalbama *Aetatis novae*. Instrukcijoje cituojama popiežiaus Jono Pauliaus II įžvalga (ją, plėtojant Bažnyčios visuomenės komunikavimo sampratą, svarbu nuolat turėti omenyje): „nepakanka naudotis visuomenės komunikavimo priemonėmis vien krikščionių naujienai ir Bažnyčios autentiškam mokymui skleisti. Lygiai taip pat būtina šią naujieną integruoti į „naująją kultūrą“, sukurtą šiuolaikinio komunikavimo <...>, su naujomis kalbomis, naujomis technikomis ir nauja psichologija.“⁴⁵ Tačiau ši nuostata nepaneigia dar vieno instrukcijai *Aetatis novae* būdingo bruožo – dokumentas aiškina visuomenės komunikavimą siauriau negu *Communio et progressio*: nebe kaip žmonių vienybės ir bendrystės siekį, o kaip Evangelijos žinios skelbimą ir integravimą pasaulyje. *Aetatis novae* pateikia šį visuomenės komunikavimo apibrėžimą: „Komunikavimas Bažnyčioje ir per Bažnyčią iš esmės yra Jėzaus Kristaus Gerosios naujienos perdavimas.“⁴⁶ Pastoraciniu požiūriu toks susiaurinimas tikriausiai naudingas ir konstruktyvus, bet doktrinine prasme – nuskurdinantis Bažnyčios visuomenės komunikavimo sampratą. Tačiau tai – jau tolesnių teologinių diskusijų tema.

Apibendrinant dokumentuose pristatomą visuomenės komunikavimo sampratą, galima sudaryti tokią lentelę:

1 lentelė. Visuomenės komunikavimo sampratos skirtumai ir jų atsiradimo kontekstas dokumentuose *Inter mirifica*, *Communio et progressio* ir *Aetatis novae*

Dokumentas	Adresatas	Dokumento rengimo ypatumai	Dokumento struktūros ypatumai	Visuomenės komunikavimo sampratos ypatumai
<i>Inter mirifica</i>	Visiems geros valios žmonėms	Skubėta dekretą patvirtinti ir paskelbti gana ankstyvame Susirinkimo etape. Iš 40 p. projekto priimtas 9 p. dokumentas.	Neturi doktrininės dalies	Kalbama ne apie visuomenės komunikavimą kaip tokį, o išskirtinai apie visuomenės komunikavimo priemones ir naudojimosi jomis problematiką. Dokumente dar neatsispindi Vatikano II Susirinkimo įžvalgos apie Bažnyčios prigimtį ir jos santykį su pasauliu.
<i>Communio et progressio</i>	Visiems geros valios žmonėms	Dokumentas rengtas 7 metus (1964–1971)	Išplėta doktrininė dalis	Pateikiami visuomenės komunikavimo teologijos pagrindai. Visuomenės komunikavimas kildinamas iš Švč. Trejybės paslapties, o jo samprata grindžiama Sukūrimo, Įsikūnijimo ir soteriologine doktrinomis. Visuomenės komunikavimas – žmonių bendrystės ir vienybės siekis, įgyvendinamas visa suvienijus Kristuje.
<i>Aetatis novae</i>	Bažnyčios hierarchams ir bažnytiniam komunikavimui komuni-kuotojams	Dokumentas rengtas apie 3 metus (nuo 1989 m. vasario mėn.)	Dokumentas turi didelės apimties priedą – gaires visuomenės komunikavimo planui parengti	Pabrėžiamas primygtinis reikalavimas kiekvienai vyskupijai ar regionui sukurti savo pastoracinį visuomenės komunikavimo planą. Mažiau akcentuojama orientacija į moderniąsias komunikavimo priemones. Dokumentas aiškina visuomenės komunikavimą siauriau: nebe kaip žmonių vienybės ir bendrystės siekį, o kaip Evangelijos žinios skelbimą ir kultūrinį integravimą pasaulyje.

2. Visuomenės komunikavimo sampratos pagrindiniai doktrininiai elementai pagal dokumentus *Inter mirifica, Communio et progressio ir Aetatis novae*

Apžvelgus pagrindinius Katalikų Bažnyčios dokumentus apie visuomenės komunikavimą galima išskirti šiuos pagrindinius doktrininius juose atspindinčius ir visuomenės komunikavimo sampratą pagrindžiančius teiginius:

1. Pagal krikščioniškąją sampratą visuomenės komunikavimas nėra nei vien tik tam tikrų instrumentų bei technologijų naudojimas, nei paprastas siekis daryti įtaką auditorijai.
2. Visuomenės komunikavimas savo prigimtimi yra susijęs su žmogaus dvasia ir kyla iš kūrinijos bei būties šaltinio, iš Švč. Trejybės paslapties – dieviškųjų asmenų tarpusavio komunikavimo.
3. Visuomenės komunikavimo tikslas – visos žmonijos bendrystė ir vienybė – sutampa su Dievo išganymo planu žmonijai – visos žmonijos bendryste Dieve, t. y. kad visi taptų viena Kristuje.
4. Katalikų Bažnyčios mokyimo apie visuomenės komunikavimą modelis ir standartas yra Jėzaus Kristaus asmuo. Jis yra Tobulas Komunikuotojas ir Kūrėjo komunikavimo priemonė žmonijai – tarpininkas tarp Tėvo ir žmonijos, o komunikavimas „giliasiaja savo prigimtimi tai meilės kupinas savęs dovanojimas“⁴⁷.
5. Žmonių komunikavimą su Dievu ir vieno žmogaus su kitu nutraukia nuodėmė, o išganymo istorijoje Dievas atnauja pokalbį su žmogumi ir nenustoja jo kalbinti, todėl išganymas yra ne kas kita kaip žmogaus komunikavimo (bendrystės) su Dievu atkūrimas.
6. Visuomenės komunikavimas yra neišskiriamai „susijęs su giliausia Bažnyčios misija, nes ji pati yra Kristuje, tartum giliausios vienybės su Dievu ir visos žmonijos vienybės sakramentas, tai yra ženklas ir įrankis“⁴⁸.
7. Iš esmės visuomenės komunikavimą galima vadinti Jėzaus Kristaus Gerosios Naujienos perdavimu, nes žmonijos vienybė nėra niekaip kitaip pasiekama, tik per Jėzaus Kristaus asmenį, integruojant Jo atneštą naujieną – žmogaus bendrystės su Dievu naujieną – į žmogaus gyvenimą.

Nuo Vatikano II Susirinkimo laikų komunikavimo priemonės pasikeitė ir dar keisis. Jų keliami nauji iššūkiai pareikalaus ir naujų atsakymų iš Katalikų Bažnyčios. Šie atsakymai negalės būti paprasčiausiai išvesti dedukcijos būdu iš nuostatų, paskelbtų pirmuosiuose svarbiausiuose Bažnyčios dokumentuose apie visuomenės komunikavimą⁴⁹. Pastarosios nuostatos kiekviename dokumente yra fragmentiškos ir skiriasi tarpusavyje. Tam, kad Katalikų Bažnyčioje iki galo būtų suprasta visuomenės komunikavimo sąvoka ir jos reikšmė Bažnyčios misijoje, būtina nuosekliai plėtoti visuomenės komunikavimo teologiją. Jėzuitų teologas J. Hanvey tvirtina: „Arba Bažnyčia pasitikės teologija ir jos misija, arba ji neįvykdys savo evangelinės užduoties. Be teologijos Bažnyčia neteks konceptualaus kultūros, kurioje gyvename, supratimo, o jo neturinčiai Bažnyčiai bus sunku aiškiai artikuliuoti ir formuluoti savo tikslus, pateikti laikmetį atitinkančias išvalgas <...>“⁵⁰. Tai galioja ir kalbant apie visuomenės komunikavimo teologiją. Juolab kad šalia svarbiausių

dokumentų apie visuomenės komunikavimą (*Inter mirifica, Communio et progressio, Aetatis novae*) Katalikų Bažnyčia yra pateikusi nemažai proginių dokumentų (kreipimūsi Pasaulinės visuomenės komunikavimo dienos proga), susijusių su visuomenės komunikavimu. Nuo 1967 m. skelbiami popiežių tekstai šios dienos proga ir kiti susiję kreipimaisi bei straipsniai rodo, kad Katalikų Bažnyčia turi užtektinai doktrininės medžiagos gilinantis į visuomenės komunikavimo sampratą⁵¹. Visuomenės komunikavimo teologinių įžvalgų plėtojimas padės aiškiai suformuluoti ir išsamiai atskleisti visuomenės komunikavimo sąvoką bei praktiškai įgyvendinti svarbiausius Katalikų Bažnyčios posusirinkiminiuos dokumentus apie visuomenės komunikavimą.

Išvados

1. Visuomenės komunikavimo sąvoka vartojama visuose pagrindiniuose Katalikų Bažnyčios dokumentuose, kalbančiuose apie visuomenės komunikavimo priemones, bet juose įtvirtinta skirtinga visuomenės komunikavimo samprata. Vatikano II Susirinkimo tėvai dekretu dėl visuomenės komunikavimo priemonių *Inter mirifica* visuomenės komunikavimą apibrėžia itin siaurai – tik kaip naudojimąsi moderniosiomis visuomenės komunikavimo priemonėmis. Dokumente nepateikiamas visuomenės komunikavimo apibrėžimas, tačiau randama užuomina, leidžianti kalbėti apie visuomenės komunikavimo teologiją. Pastoracinė instrukcija *Communio et progressio* pristato išsamia, teologiškai pagrįsta visuomenės komunikavimo sampratą. Svarbiausia doktrininė dokumento įžvalga ta, kad visuomenės komunikavimas yra mylintis savęs dovanojimas, kyla iš Švč. Trejybės paslapties – Tėvo, Sūnaus ir Šventosios Dvasios tarpusavio komunikavimo – ir veda į visos žmonijos bendrystę su Jėzumi Kristumi. Taigi visuomenės komunikavimas padeda įgyvendinti Dievo išganymo planą istorijoje ir esmingai siejasi su Bažnyčios misija. Pastoracinėje instrukcijoje *Aetatis novae*, kalbant apie visuomenės komunikavimą, jau nebeapsiribojama naudojimusi tik visuomenės masinės komunikacijos priemonėmis ir raginama naudotis tradicinėmis medijomis. Instrukcija pateikia daug siauresnę visuomenės komunikavimo sampratą nei *Communio et progressio* ir vadina visuomenės komunikavimą Jėzaus Kristaus Gerosios Naujienos perdavimu.

2. Reaguodama į naujus komunikavimo iššūkius Katalikų Bažnyčia turėtų remtis doktrinine paradigma – visuomenės komunikavimo teologija, kuri pagrįsta trejbinio Dievo, Bažnyčios Kristaus Kūno ir Kristaus misijos „kad visi taptų viena“ pagrindu. Visuomenės komunikavimas neatsiejamas nuo išganymo ir Bažnyčios misijos. Tai reikalauja toliau plėtoti visuomenės komunikavimo teologiją. Patirtis rodo, kad neišplėtojus visuomenės komunikavimo teologijos neįmanoma įvykdyti ir Bažnyčios dokumentuose suformuluotų praktinių pastoracinių užduočių.

3. Visuomenės komunikavimo sampratos esminiai doktrininiai teiginiai: 1) visuomenės komunikavimas neapsiriboja tik instrumentais, technologijomis ir siekiu daryti įtaką visuomenei; 2) visuomenės komunikavimas kyla iš Švč. Trejybės paslapties; 3) Dievo išganymo planas žmonijai sutampa su visuomenės komunikavimo tikslu; 4) Jėzaus Kristaus asmuo – meilės kupino savęs dovanojimo modelis ir standartas; 5) nuodėmė suvokiama

kaip nutrauktas komunikavimas su Dievu; 6) Bažnyčios tikroji misija suprantama kaip visuomenės komunikavimas; 7) Jėzaus Kristaus Gerosios Naujienos perdavimas skirtas pasiekti visuomenės komunikavimo tikslą – žmonijos vienybę.

NUORODOS

- ¹ Popiežius žurnalistas: kodėl pasirinkau Pranciškaus vardą // <http://www.bernardinai.lt/straipsnis/2013-03-16-popiezius-zurnalistas-kodel-pasirinkau-pranciskaus-varda/97400>. Žiūrėta 2013-04-05.
- ² *Jonas Paulius II*. Enciklika *Redemptoris missio* // http://www.lcn.lt/b_dokumentai/enciklikos/redemptoris-missio.html. Žiūrėta 2013-04-09. Nr. 37.
- ³ Dėl šio straipsnio ribotos apimties plačiau nenagrinėjama lietuviškųjų terminų „komunikacija“ ir „komunikavimas“ vartojimo problematika. Pasaulietinėje literatūroje lietuvių kalba dažniausiai vartojamas terminas „komunikacija“, nors lietuvių kalboje procesą nusakantys žodžiai dažniausiai baigiasi priesaga „-avim“: bendravimas, dainavimas, komunikavimas, dalyvavimas. Kitose užsienio kalbose šios skirties nėra: ir komunikavimui, ir komunikacijai įvardyti vartojamas vienas žodis: angl. *communication*, vok. *Kommunikation*, lot. *communicatio*. Atsižvelgdami į lietuvių kalbos ypatybes, Katalikų Bažnyčios dokumentų vertėjai pasirinko lietuviškesnį terminą „visuomenės komunikavimas“, o ne „visuomenės komunikacija“. Kadangi kai kurie Lietuvos mokslininkai šias dvi sąvokas sutapatina (nors kiti nagrinėja jų skirtumus ir sąsajas), šiame straipsnyje terminai „komunikacija“ ir „komunikavimas“ vartojami kaip sinonimai.
- ⁴ *Eilers F. J.* Church and Social Communication. Basic Documents. Manila: Divine Word/Logos. 1993. P. 57.
- ⁵ *Kumpliluvėlė L.* Basics of social communication. New Delhi: Don Bosco communications. 2010. P. 21.
- ⁶ Ten pat.
- ⁷ Reikia pažymėti, kad atkreipus dėmesį į tikslesnę ir platesnę termino reikšmę, kalbant apie visuomenės komunikavimo *priemones*, trumpumo dėlei galima vartoti ir populiarensnį terminą „medijos“. Šis terminas vartojamas ir kai kuriuose Bažnyčios dokumentuose, pvz.: *Communio et progressio*, „Būsimųjų kunigų ugdymo visuomenės komunikavimo priemonių srityje vadove“.
- ⁸ Dekretas dėl visuomenės komunikavimo priemonių *Inter mirifica* // Vatikano II Susirinkimo nutarimai. Vilnius: Aidai. 2001. Nr. 1.
- ⁹ Vatikano II Susirinkime dalyvavo 1809 dalyviai iš Europos, 489 – iš Pietų Afrikos, 404 – iš Šiaurės Amerikos, 374 – iš Azijos, 296 – iš Afrikos, 84 – iš Centrinės Amerikos ir 75 – iš Okeanijos. Encyclopedia of Catholicism / ed. R. McBrien. San Francisco: Harper Collins. 1995. P. 1299–1306.
- ¹⁰ *Fameree J.* Bishops and Dioceses and the Communications Media // History of Vatican II. 4 volumes / ed. G. Alberigo. Maryknoll, NY: Orbis Books / Leuven: Peeters. 1995–2005. P. 179.
- ¹¹ *Woodrow A.* The Church and the Media: Beyond Inter Mirifica // Unfinished Journey: the Church 40 years after Vatican II: Essays for John Wilkins / ed. A. Ivereigh. New York: Continuum. 2003. P. 210–211.
- ¹² Ten pat. P. 212–213.
- ¹³ Priimant dekretą *Inter mirifica* net 164 Susirinkimo tėvai balsavo „prieš“, o 27 susilaikė. *Woodrow*. Ten pat. P. 213.
- ¹⁴ *Rynne X.* The Second Session: the Debates and Decrees of Vatican II. New York: Farrar, Straus. 1964 ir *Fameree*. Ten pat. P. 185.
- ¹⁵ *Vorgrimler H.* Commentary on the documents of Vatican II. New York: Herder & Herder. 1967. P. 94–95.

- ¹⁶ *Hanvey J. SJ.* Quo Vadis? Pamaštymai apie Bažnyčios ateitį // <http://www.bernardinai.lt/straipsnis/2013-03-12-james-hanvey-sj-quo-vadis-pamastymai-apie-baznycios-ateiti/97060>. Žiūrėta 2013-03-12.
- ¹⁷ *Ruszkowski A.* The Decree of the Means of Social Communication: Success or Failure of the Council? // *Vatican II: Assessment and perspectives: Twenty-five Years After* / ed. R. Latourelle. New York: Paulist Press. 1989. Vol. 3. P. 48–79.
- ¹⁸ *Eilers.* Ten pat. P. 71.
- ¹⁹ *Media, culture and Catholicism* / ed. P. A. Soukup. Kansas City: Sheed and Ward. 1996. P. 70.
- ²⁰ *Popiežiškoji visuomenės komunikavimo priemonių komisija.* Pastoracinė instrukcija *Communio et progressio* // http://www.lcn.lt/b_dokumentai/instrukcijos/communio_et_progressio.html. Žiūrėta 2013-04-02. Nr. 8.
- ²¹ *Media, culture and Catholicism.* Ten pat. P. 73.
- ²² *Popiežiškoji visuomenės komunikavimo priemonių komisija.* Pastoracinė instrukcija *Communio et progressio.* Nr. 7.
- ²³ Jn 1, 14.
- ²⁴ *Popiežiškoji visuomenės komunikavimo priemonių komisija.* Pastoracinė instrukcija *Communio et progressio.* Nr. 11.
- ²⁵ Ten pat. Nr. 1.
- ²⁶ Ten pat. Nr. 8.
- ²⁷ Ten pat.
- ²⁸ Ten pat. Nr. 19.
- ²⁹ Ten pat. Nr. 18.
- ³⁰ Ten pat. Nr. 101.
- ³¹ Ten pat.
- ³² Ten pat. Nr. 6.
- ³³ Ten pat. Nr. 73.
- ³⁴ Ten pat. Nr. 19.
- ³⁵ Ten pat. Nr. 22.
- ³⁶ Ten pat. Nr. 9.
- ³⁷ Ten pat. Nr. 120.
- ³⁸ *Granfield P.* *Ecclesial Cybernetics: a Study of Democracy in the Church.* New York: MacMillan. 1973. P. 242–244.
- ³⁹ *Plathottam G.* *Theological perspectives in social communication.* New Delhi; Mumbai: Don Bosco Communications. 2010. P. 25.
- ⁴⁰ *Popiežiškoji visuomenės komunikavimo priemonių taryba.* Pastoracinė instrukcija *Aetatis novae* // http://www.lcn.lt/b_dokumentai/instrukcijos/aetatis_novae.html. Žiūrėta 2013-04-02. Nr. 1.
- ⁴¹ *Eilers.* Ten pat. P. 120.
- ⁴² *Media, culture and Catholicism.* Ten pat. P. 74–75.
- ⁴³ *Popiežiškoji visuomenės komunikavimo priemonių taryba.* Pastoracinė instrukcija *Aetatis novae.* Nr. 16.
- ⁴⁴ *Eilers.* Ten pat. P. 120.
- ⁴⁵ *Popiežiškoji visuomenės komunikavimo priemonių taryba.* Pastoracinė instrukcija *Aetatis novae.* Nr. 11.
- ⁴⁶ Ten pat. Nr. 9.
- ⁴⁷ *Popiežiškoji visuomenės komunikavimo priemonių komisija.* Pastoracinė instrukcija *Communio et progressio.* Nr. 11.

- ⁴⁸ Ten pat. Nr. 18.
- ⁴⁹ *Rolfes H.* A Re-Appraisal of *Inter Mirifica* 40 Years Later: Does the Church have a Doctrine of Social Communication // *Communicatio Socialis*. 2004. Vol. 37/3. P. 219–244.
- ⁵⁰ *Hanvey*. Ten pat.
- ⁵¹ *Eilers*. Ten pat. P. 198–199.

LITERATŪRA

1. Dekretas dėl visuomenės komunikavimo priemonių *Inter mirifica* // Vatikano II Susirinkimo nutarimai. Vilnius: Aidai. 2001.
2. *Eilers F. J.* Church and Social Communication. Basic Documents. Manila: Divine Word/Logos. 1993.
3. Encyclopedia of Catholicism / ed. R. McBrien. San Francisco: Harper Collins. 1995.
4. *Fameree J.* Bishops and Dioceses and the Communications Media // History of Vatican II. 4 volumes / ed. G. Alberigo. Maryknoll. NY: Orbis Books / Leuven: Peeters. 1997.
5. *Granfield P.* Ecclesial Cybernetics: a Study of Democracy in the Church. New York: MacMillan. 1973.
6. *Hanvey J. S.J.* Quo Vadis? Pamąstymai apie Bažnyčios ateitį // <http://www.bernardinai.lt/straipsnis/2013-03-12-james-hanvey-sj-quo-vadis-pamastymai-apie-baznycios-ateiti/97060> . Žiūrėta 2013-03-12.
7. *Jonas Paulius II.* Enciklika *Redemptoris missio* // http://www.lcn.lt/b_dokumentai/enciklikos/redemptoris-missio.html . Žiūrėta 2013-04-09.
8. *Kumpliluvėlė L.* Basics of social communication. New Delhi: Don Bosco communications. 2010.
9. Media, culture and Catholicism / ed. P. A. Soukup. Kansas City: Sheed and Ward. 1996.
10. *Plathottam G.* Theological perspectives in social communication. New Delhi; Mumbai: Don Bosco Communications. 2010.
11. Popiežiškoji visuomenės komunikavimo priemonių komisija. Pastoracinė instrukcija *Communio et progressio* // http://www.lcn.lt/b_dokumentai/instrukcijos/communio_et_progressio.html . Žiūrėta 2013-04-02.
12. Popiežiškoji visuomenės komunikavimo priemonių taryba. Pastoracinė instrukcija *Aetatis novae* http://www.lcn.lt/b_dokumentai/instrukcijos/aetatis_novae.html . Žiūrėta 2013-04-02.
13. Popiežius žurnalistams: kodėl pasirinkau Pranciškaus vardą // <http://www.bernardinai.lt/straipsnis/2013-03-16-popiezius-zurnalistams-kodel-pasirinkau-pranciskaus-varda/97400> . Žiūrėta 2013-04-05.
14. *Rynne X.* The Second Session: the Debates and Decrees of Vatican II. New York: Farrar, Straus. 1964.
15. *Rolfes H.* A Re-Appraisal of *Inter Mirifica* 40 Years Later: Does the Church have a Doctrine of Social Communication // *Communicatio Socialis*. 2004. Vol. 37/3.
16. *Ruszkowski A.* The Decree of the Means of Social Communication: Success or Failure of the Council? // Vatican II: Assessment and perspectives: Twenty-five Years After / ed. R. Latourelle. New York: Paulist Press. 1989. Vol. 3.
17. Šventasis Raštas. Senasis ir Naujasis Testamentas. Vilnius: Lietuvos Vyskupų Konferencijos leidinys. 2009.
18. *Vorglimler H.* Commentary on the documents of Vatican II. New York: Herder & Herder. 1967.
19. *Woodrow A.* The Church and the Media: Beyond *Inter Mirifica* // Unfinished Journey: the Church 40 years after Vatican II: Essays for John Wilkins / ed. A. Ivereigh. New York: Continuum. 2003.

Andrius NARBKOVAS, Justė MILUŠAUSKIENĖ

THE DIFFERENCES AND FOCAL ELEMENTS OF THE CONCEPTION OF SOCIAL COMMUNICATION IN THE DOCUMENTS OF CATHOLIC CHURCH *INTER MIRIFICA*, *COMMUNIO ET PROGRESSIO* AND *AETATIS NOVAE*

S u m m a r y

The article seeks to discuss the differences of the conception of social communication in the documents of Catholic Church *Inter Mirifica*, *Communio et Progressio* and *Aetatis Novae* and to disclose the focal elements of the conception of social communication on the basis of these documents.

The authors conclude that the document *Inter Mirifica* does not have the doctrinal part and deals only with means of social communication. The longest and most detailed document on social communication – the pastoral instruction *Communio et Progressio* – takes a global approach insisting that the primary aim of social communication is the unity of all humankind. The document grounds the theological conception on social communications in the doctrines of Trinity, Creation and Incarnation. Therefore, from those doctrines the authors of the article derive major doctrinal elements of the conception of social communication. Compared to the two previous documents the pastoral instruction *Aetatis Novae* is narrower in scope and says that social communication is essentially a communication of the Good News of Jesus Christ. In some matters *Aetatis Novae* goes further than the previous documents: insisting on urgency of pastoral planning for Catholic social communication in each diocese or region and affirming that mass media by no means detract from the importance of alternative media.

The analysed documents as a whole reveal the conception of social communication, but in separate documents it is provided emphasizing different aspects; therefore, it does not precisely identify the meaning of social communication, its importance in the Church's mission and needs further explicit development of the theology of social communication.

Summarising conclusion: the issue needs more attention of both – the official Catholic Church and the local Catholic Church community to show the doctrinal part of the communication theology.

PAGRINDINIAI ŽODŽIAI: visuomenės komunikavimas, Katalikų Bažnyčia, komunikavimo priemonės, medijos, visuomenės komunikavimo teologija.

KEY WORDS: social communication, the Catholic Church, means of communication, media, theology of social communication.

Andrius NARBKOVAS – kunigas, teologijos mokslų daktaras, profesorius, VDU Teologijos katedros vedėjas, Santuokos ir šeimos studijų centro direktorius. Mokslinių tyrimų sritys: bioetika, šeimotyra, santuokinė moralė.

Andrius NARBKOVAS – rev., doctor of theology, professor, Head of Theology department and director of Research center on marriage and family in Vytautas Magnus University. Fields of investigation: bioethics, family research, conjugal morality.

Justė MILUŠAUSKIENĖ – Vytauto Didžiojo universiteto pastoracinės teologijos licenciatė. Adresas: A. Mackevičiaus g. 93-3, 44201 Kaunas. Tel. 8 686 41 544. El. paštas justemilusauskiene@gmail.com.

Justė MILUŠAUSKIENĖ – a licentiate in pastoral theology (Vytautas Magnus University). Address: A. Mackevičiaus g. 93-3, 44201 Kaunas. Phone: 8 686 41 544. E-mail: justemilusauskiene@gmail.com.